

ส่องอนาคตทุเรียนไทย

เปรม ณ สงขลา

ส่องอดีตการส่งออก

เริ่มต้นการส่งออกทุเรียนของไทยสู่จีน (ฮ่องกง) จริงจังเมื่อประมาณปี 2530 - 2538 โดยมีผู้ส่งออกเพียงไม่กี่ราย น.แสง ซึ่งมีคุณเกียรติศักดิ์ ตั้งเจริญสุทธิชัย (โต) เป็นทีมงานจัดหาสวนทุเรียนดีๆ อยู่ด้วยช่วงนั้นเป็นยุคของทุเรียนกระดุม หมอนทองยังไม่คึกคักมาก การส่งออกใช้เครื่องบินแบบเช่าเหมาลำเข้าฮ่องกงต่อไปยังกวางโจว ทุเรียนกระดุมทอง อ.ประภัทรพงศ์ เวชชีวะ ยี่ห้อ PV สร้างชื่อเสียงไว้มาก การส่งออกทางเครื่องบินราคาแพงแต่ตลาดปลายทางได้ทุเรียนพรีเมียมนับเป็นยุคต้นในการจุดประกายทุเรียนไทยสู่ตลาดฮ่องกงและจีน

ต่อมาผู้ส่งออกกลุ่มนี้ได้สร้างสวนทุเรียนเพื่อการส่งออกขึ้นมาเอง (สวนโต) ที่ อ.แกลง จ.ระยอง ส่วนหนึ่งเป็นต้นเก่า มีการจ้างชาวญี่ปุ่นมาทำการตัดแต่งกิ่งเพื่อย่อทรงพุ่มจากต้นสูงให้เป็นต้นเตี้ย คุณโตได้ชวนชาวสวนไปดูสวนแอปเปิ้ลที่เมืองชิงเต่าประเทศจีน เป็นการจุดประกายให้มีการค่อยๆ ปรับทอนยอดทุเรียนทรงสูง เป็นทรงพุ่มขนาดที่เหมาะสม (ลุงยงค์) เป็นยุคของการพัฒนาการจัดการทรงพุ่มทุเรียน ช่วงสำคัญของไทย

ศูนย์วิจัยพืชสวนพลูจี้นทุเรียนในช่วงนั้นมีนักวิชาการไม้ผลที่เก่งร่วมมือกับชาวสวนในการพัฒนาและวิจัยองค์ความรู้ในการทำสวนไม้ผลครบวงจร มี อ.ไพโรจน์ ผลประสิทธิ์ ดร.หิรัญ หิรัญประดิษฐ์ นายสุวัฒน์ จันทร์ปรรณิก ดร.เสริมสุข สลักเพชร การพัฒนาฐานองค์ความรู้ทุเรียนเชื่อมโยงกับชาวสวนผู้นำช่วงนี้ถือว่าเป็นช่วงหนึ่งของการวางฐานทางวิชาการทุเรียนอันสำคัญ ขณะเดียวกันที่ บ.ไอซีไอ.เอเซียติก ให้มีสารชะลอการเจริญเติบโตพอลิโคลบิวทราโซล “คัลทาร์” สารชนิดนี้ได้ช่วยในการพัฒนาการผลิตทุเรียนและมะม่วงก่อนฤดูและนอกฤดูให้แก่ชาวสวนมาจนถึงทุกวันนี้

ขณะที่ สกสว. (รศ.ดร.พีระเดช ทองอำไพ เป็นผู้อำนวยการ) มีโครงการวิจัยสำคัญคือการจัดการปุ๋ยในไม้ผล ทุเรียน มังคุด องุ่น มะม่วง ลำไย ส้ม (สละชาวสวนลงขันกันจ้างนักวิจัยทำงานวิจัยเอง) โดยมีการรวมทีมนักวิจัย เช่น ศ.นันทกร บุญเกิด รศ.ดร.อิทธิสุนทร นันทกิจ รศ.ดร.สมิตร ภู่วโรดม ศ.ดร.สุนทรียังชัชวาล ดร.นันทรัตน์ ศุภกานีต ฯลฯ ทำให้เกิดผลอิมแพ็คสู่การปฏิบัติปุ๋ยในไม้ผล ทั้งการใช้ปุ๋ยทางดินและปุ๋ยทางระบบน้ำ การบริการวิเคราะห์ดิน ใบพืช งานวิจัยดังกล่าวนี้ได้หยุดลงจากวันนั้นจนถึงวันนี้ โดยได้ทิ้งระยะเวลาไป 20 ปี และขณะนี้ (ปี 2561 - 62) กำลังเริ่มมีโครงการวิจัยใหม่ๆ บางโครงการ

ยุคทุเรียนส่งออกได้หวั่น เป็นอีกช่วงหนึ่งที่ได้หวั่นเปิดตลาดทุเรียนไทยและมังคุด เกิดผู้ส่งออกรายใหญ่ๆ เช่น ช.ระยอง ชันไชย โดยมีผู้ส่งออกได้หวั่นบางรายหวั่นกระเป๋ามาเปิดส่งส่งออกโดยมีเพียงตู้คอนเทนเนอร์ เข้ามาเช่าเต็นกางเพื่อเป็นที่คัดบรรจุ เกิดผู้รับบรรจุรายใหม่เพื่อส่งต่อให้ผู้ส่งออกชาวได้หวั่น ช่วงนี้เป็นยุคทองของทุเรียนตะวันออก ต่อมาตลาดได้หวั่นมีปัญหาผู้ส่งออกรายหลักๆ ได้หายจากไปบางรายได้แปลงกายเป็นโรงงานแปรรูป แซ่แซ็ง ฟริชตรายแต่เพียงอย่างเดียว

หลังจากยุคนี้ราคาผลไม้เกือบทุกชนิดตกต่ำจนเกิดการติดประกาศขายสวน โคนเงาะ โคนมังคุดปี 2550 มีการจัดตั้ง Fruit Board โดยอาศัยอำนาจประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีเพื่อหาทางในการแก้ปัญหาตลาดไม้ผลแบบบูรณาการเป็นการด่วน โดยมีตัวแทนชาวสวน ผู้ส่งออก ผู้ทรงคุณวุฒิ รมต.เกษตรฯ รมต.ช่วยพาณิชย์ กรมส่งเสริมการเกษตรเป็นเลขานุการ และตัวแทนจากกระทรวงฯ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะหน่วยงานต่างๆ ของกระทรวงเกษตรฯ Fruit Board มีมาจนปัจจุบัน มีการวางยุทธศาสตร์ไม้ผลแต่ไม่สามารถขับเคลื่อนแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างให้กับวงจรผลไม้ได้ (ผมเคยเป็นผู้ทรงคุณวุฒิหนึ่งสมัย 2554 - 2555)

การส่งออกทุเรียนยังคงมีการส่งออกเป็นปกติแต่ไม่คึกคัก อินโดนีเซียเริ่มใช้มาตรการในการกีดกันการส่งออกทุเรียนไทยและพยายามในการส่งเสริมปลูกเองในประเทศ (พบทุเรียนหอมทองแปลงใหญ่ที่เกาะลำปung ได้ไปดูและรายงานไว้ในเคหการเกษตร)

การส่งออกทุเรียนไทยเริ่มคึกคักอีกครั้งในปี 2555 เป็นต้นมา สืบเนื่องจากเส้นทางการส่งออกทุเรียนได้ขยายเส้นทางทางบก R2, R9, R12 เศรษฐกิจจีนที่เติบโตอย่างรวดเร็ว เส้นทางคมนาคมในจีนได้รับการพัฒนาจากนโยบาย เส้นทางสายไหม การมีผู้นำจีนที่วางยุทธศาสตร์จีนยุคใหม่ ประเด็นนี้เป็นประเด็นสำคัญที่มีผลต่อการเติบโตของตลาดทุเรียนไทยในจีนมาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ทั้งไทยและเพื่อนบ้านขยายพื้นที่ปลูกทุเรียนเพื่อสนองราคาที่ดีจนกลายเป็นผลไม้ทองคำล้ำค่าอย่างไม่เคยมีมาก่อนในอดีต และในปี 2556 เคหการเกษตรจัดสัมมนา “ก้าวใหม่ทุเรียนไทยทำอะไรให้ยั่งยืน” โดยการสนับสนุนของ สกว. ในยุคนั้น

ต่อมาทีมงานวิจัยสำรวจทุเรียนเพื่อนบ้านโดยทีมวิจัย สกว. (ปัจจุบันคือ สกสว.) การสังเคราะห์ข้อมูล Agriculture Risk ในไม้ผลพืชหลายๆ ชนิด ทุเรียนมีความเสี่ยงสำคัญคือ เพลี้ยแป้ง หนอนเจาะเมล็ดที่ติดไปและทางการเงินได้แง่เดือนเป็นระยะต่อเนื่องตลอดมา กล่าวคือการส่งออกผักผลไม้สดจะมีประเด็นปัญหาเรื่องข้อกำหนดมาตรฐานสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (SPS.) ซึ่งบางครั้งลึกๆ เป็นประเด็นการเมืองอยู่ด้วยจากการพยายามปกป้องภาคเกษตรภายในของผู้นำเข้าหรือการกีดกันทางการค้า (กรณีอินโดนีเซีย) เข้ามาเกี่ยวข้องประเด็นนี้จะปัญหาที่สำคัญเพิ่มมากขึ้นในอนาคต

บทเรียนในอดีต สินค้าที่พึ่งตลาดจีนเป็นหลักมักจะพบชะตากรรม คือสูงสุดและคืนสู่สามัญ ขึ้นอยู่กับว่าวงจรนั้นจะยาวนานเพียงใดไม่ว่าจะเป็น ลำไย กล้วยไข่ ยางพารา ทั้งนี้สินค้าผลไม้ไม่ใช่อาหารหลัก ในการบริโภค การบริโภคผลไม้เป็นเชิงความรู้สึก ตัวแปรคือ ความประทับใจในคุณภาพ ความอร่อยต่อรสชาติ พฤติกรรมของผู้บริโภคในแต่ละภูมิภาคในแต่ละช่วงเวลาที่จะอาจไม่เหมือนเดิม คุณค่าต่อสุขภาพ การเพิ่มปริมาณ ความยากง่ายในการเข้าถึงเช่นเพียงฤดูกาลที่เหมาะสมของเขา (ไม่ทั้งปี) วัฒนธรรมไทยไม่เคยได้ถอดบทเรียนและสื่อสารสู่การปฏิบัติในการแก้ไข

กระแสทุเรียนรอบใหม่ ในประเทศผู้นำเข้าและบริโภคทุเรียนไทย (จีน) มีปัจจัยบวกที่สำคัญคือ เศรษฐกิจ การพัฒนาระบบโลจิสติก กระแสความนิยมในการบริโภคทุเรียนในหมู่ชาวจีน การพัฒนาช่องทางทางการขายทั้ง Offline และ Online โดยเฉพาะ Online มีประสิทธิภาพสูงและรัฐบาลจีนสนับสนุนอย่างมาก ประการสำคัญคือ การขยายเส้นทางการส่งออกและด่านนำเข้าจากไทยไปสู่จีนที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

.....

ส่องอนาคต Potential Problem Analysis

1. วงจรขายขึ้นของทุเรียนจะยาวนานเพียงใด เมื่อกลับคืนสู่สามัญ ใครรอดและใครไม่รอด
2. ประเด็นการขยายพื้นที่ปลูกทุเรียนของไทยซึ่งกระจายไปทั่วทุกพื้นที่ รวมทั้งเพื่อนบ้านอะไรจะเกิดขึ้นในระดับมวลรวม
3. การปฏิรูปรวมหน่วยงานเพื่อการส่งออกของไทยในการรับมือข้อกำหนดด้านมาตรฐานสินค้าตามข้อกำหนดพิธีสารของจีน ขณะที่ประเทศมาเลเซียได้ดำเนินการตามข้อกำหนดอย่างสมบูรณ์ (เคหการเกษตร มิถุนายน 2562)
4. เหตุการณ์ที่ตู้หัวลากทุเรียนไทยติดที่ด่านชายแดนก่อนเข้าสู่ประเทศจีนจำนวนมากเมื่อต้นเดือน พฤษภาคม 2562 จะทำอย่างไรไม่ให้เกิดขึ้นอีกในอนาคต
5. การเข้ามาคุมซัพพลายเชนของพ่อค้าชาวจีนจากโรงคัดบรรจุ โรงงานแปรรูป ขนส่ง ตลาดปลายทาง และขณะนี้ห้างเซ็นทรัลไทยในกลุ่มพ่อค้าชาวจีน สวนทุเรียนที่มีทุเรียนเก็บเกี่ยวแล้ว 1.3 ล้านบาท/ไร่ สวนยางพารา 45000 บาท/ไร่ ไทยได้รับมือกับเหตุการณ์นี้อย่างไร
6. การส่งออกทุเรียนสดลักษณะ Fresh Cut ทางเครื่องบินเช่าเหมาลำเป็นไปได้หรือไม่อย่างไร
7. โมเดลทุเรียนดีศรีสะเกษ ทุเรียน GI สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ทุกผล เป็นโมเดลความร่วมมือร่วมพลังในการพัฒนาจากทุกหน่วยงาน คือการรวมคนรวมใจในการขับเคลื่อนทุเรียนคุณภาพ ศรีสะเกษ
8. ทุเรียนพรีเมียม สำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยว ผู้หลงใหลทุเรียน แฝงคุณต้อย แฝงคุณนิต และทุเรียนอินทรีย์คุณสุนทร ชุมพร มีโอกาสขยายเพิ่มขึ้นอย่างไร

.....

ในเวทีเสวนา เรื่อง “ส่องอนาคตตลาดทุเรียนส่งออกไทย”

วันศุกร์ที่ 7 มิถุนายน 2562 เวลา 13:00 – 16:30 น.

ณ ห้องประชุมแคนนา 1 โรงแรมรามารการ์เด้นส์ถนนวิภาวดีรังสิต กรุงเทพฯ